

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького

Кафедра епізоотології

**ВИВЧЕННЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ
«ПРО ВЕТЕРИНАРНУ МЕДИЦИНУ»**

Методичні рекомендації для проведення лабораторних занять
з навчальної дисципліни «Організація і економіка ветеринарної справи
з основами менеджменту і маркетингу у ветеринарній медицині»

Львів – 2020

УДК 619:351.779

Вивчення Закону України «Про ветеринарну медицину».
Методичні вказівки. – Львів, 2020. – 27 с.

Методичні рекомендації розробили і підготували до видання
д. вет. н., професор Куртяк Б.М., к. вет. н., доцент Романович М.С., к. вет.
н., асистент Собко Г.В., к. вет. н., наук. співроб. Романович М.М., лікар-
ординатор Романович Л.В.

Матеріал викладено згідно програми навчальної дисципліни «Організація і економіка ветеринарної справи з основами менеджменту і маркетингу у ветеринарній медицині» для студентів вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації за напрямом підготовки «Ветеринарна медицина». Може бути корисним слухачам Інституту післядипломної освіти, фахівцям ветеринарної медицини.

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри епізоотології
протокол № 02, від 09.09.2020р.

Рекомендовано до друку методичною комісією факультету ветеринарної
медицини ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького
протокол № 02, від 12.11.2020р.

Рецензенти:

– Волошин Р.В., перший заступник начальника Головного управління
Держпродспоживслужби у Львівській області, кандидат ветеринарних наук.

– Стронський Ю.С., декан факультету ветеринарної медицини, доцент.

Навчально – методичне видання

ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького

ЗМІСТ

1. Вступ.....	3
2. Загальні положення.....	3
3. Закон України «Про ветеринарну медицину».....	4
4. Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів».....	19
5. Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження».....	23
6. Питання для самоконтролю.....	25
7. Література.....	26

1. Вступ

Законодавство України з питань ветеринарної медицини – це система нормативно-правових актів, що містять правові норми, які регулюють правові відносини, що виникають у сфері ветеринарної справи. В Україні створена розгалужена система ветеринарного законодавства. Його ваговою складовою є нормативно-правові акти, які за юридичною силою традиційно поділяються на закони і підзаконні нормативно-правові акти.

В основі правового регулювання ветеринарної справи лежать публічно-правові відносини щодо забезпечення здоров'я свійських тварин та уникнення небезпек для людини, пов'язані з хворобами тварин, а також приватноправові відносини щодо підвищення економічної ефективності сільськогосподарського тваринництва шляхом надання якісних послуг щодо лікування тварин.

2. Загальні положення

Центральне місце у системі правового регулювання ветеринарної медицини посідає Закон України «Про ветеринарну медицину». Прийняття Закону є характерною рисою, що підтверджує актуальність та життєву необхідність якнайшвидшого законодавчого врегулювання й збереження правових, організаційних і соціальних основ діяльності ветеринарної медицини.

Важливе місце відводиться також Законам «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», та «Про захист тварин від жорстокого поводження».

3. Закон України «Про ветеринарну медицину»

Закон України «Про ветеринарну медицину» у першій редакції, прийнятий Верховною Радою України 25 червня 1992 року, регулює діяльність органів та спеціалістів ветеринарної медицини. Практично кожного року до цього Закону вносяться зміни, доповнення тощо.

Це державний закон, що визначає завдання служби ветеринарної медицини, права та обов'язки спеціалістів ветеринарної медицини державної мережі, колективних, сільськогосподарських, промислових підприємств, керівників господарств та індивідуальних власників тварин та птиці.

Головним його завданням є збереження поголів'я тварин, попередження та ліквідація заразних хвороб, охорона населення від захворювань, що передаються людині від тварин.

Порушення вимог Закону «Про ветеринарну медицину» розглядається як порушення будь-якого закону України з певною відповідальністю винних.

У цьому нормативному акті викладено основи організації ветеринарної справи, що відповідають завданням розвитку тваринництва, а також висвітлено систему державної ветеринарної медицини, компетенції органів її управління, чітко окреслено завдання і правила державного ветеринарного контролю та нагляду, карантину тварин, міжнародного співробітництва тощо.

Згідно Закону України «Про ветеринарну медицину» керівництво службою ветеринарної медицини в країні покладено на Міністерство аграрної політики України, яке видає інструкції, положення, настанови та інші документи, обов'язкові для виконання усіма міністерствами, відомствами та іншими організаціями і громадянами. У цьому Законі накреслено організаційні принципи служби ветеринарної медицини в Україні, передбачено єдині загальнодержавні норми та правила з ветеринарної медицини.

Основу закону складають загальні правила охорони тварин від хвороб, а також найважливіші положення з організації ветеринарних заходів.

Спеціалісти ветеринарної медицини, де б вони не працювали, завжди зобов'язані керуватися положеннями Закону. Практичні працівники ветеринарної медицини на місцях, проводячи ветеринарні заходи, пред'являють

керівникам господарства чи місцевим органам влади вимоги, що ґрунтуються також на положеннях Закону.

Все це свідчить про величезне значення Закону для практичної діяльності ветеринарних органів та спеціалістів. Там, де виконуються вимоги Закону, неодмінно досягаються позитивні результати з профілактики і ліквідації захворювань худоби та птиці.

Закон України «Про ветеринарну медицину» включає 17 розділів та 109 статей.

У першому розділі викладено загальні положення про ветеринарну медицину в Україні, визначено основні терміни і поняття, надано перелік нормативних документів з якого складається ветеринарне законодавство та сформовано основні завдання держави в галузі ветеринарної медицини.

Стаття 1. Визначення основних термінів

(із Закону вибрано частину термінів)

У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:

аналіз ризику - процес, що включає ідентифікацію небезпеки, оцінку ризику хвороби тварин, управління ризиком та повідомлення про ризик;

арбітражне дослідження - лабораторні дослідження, що проводяться на вимогу особи, яка оскаржує результати попереднього лабораторного дослідження;

безпечність об'єктів ветеринарно-санітарного контролю та нагляду - забезпечення того, що об'єкти ветеринарно-санітарного контролю та нагляду не спричинять шкоди здоров'ю людей і тварин, якщо вони вирощені, виготовлені та/або використані за призначенням. Безпечність забезпечується дотриманням вимог, встановлених цим Законом, іншими ветеринарно-санітарними заходами та/або технічними регламентами;

буферна зона - зона, яка встановлюється в межах та впродовж кордону інфікованої зони із застосуванням заходів, що ґрунтуються на епізоотичних характеристиках відповідної хвороби тварин, для запобігання поширенню патогенного агента до країни або зони, що є вільною від такої хвороби тварин. Такі заходи не обмежуються вакцинацією тварин;

ветеринарна адміністрація - державна служба ветеринарної медицини, що має повноваження на всій території країни на координацію, організацію та здійснення ветеринарно-санітарних заходів, перевірку відповідності товарів вимогам, визначеним країною призначення, видачу міжнародних ветеринарних сертифікатів згідно з рекомендаціями та інструкціями відповідних міжнародних організацій, а також щодо нагляду та перевірки їх виконання;

ветеринарна аптека - заклад ветеринарної медицини - аптека, аптечний пункт, аптечний кіоск, що здійснюють обіг ветеринарних препаратів і надання консультацій з питань їх застосування;

ветеринарна довідка - разовий документ, виданий державним ветеринарним інспектором або ліцензованим лікарем ветеринарної медицини, що підтверджує ветеринарно-санітарний стан партії тварин, продуктів тваринного походження, репродуктивного матеріалу, біологічних продуктів, включаючи обов'язкове зазначення результатів лабораторних досліджень та ветеринарно-санітарного статусу території (потужності) походження, а для тварин - засвідчення проведення вакцинації та діагностичних досліджень;

ветеринарні документи - документи дозвільного характеру, до яких належать міжнародний ветеринарний сертифікат, ветеринарне свідоцтво, ветеринарна картка, ветеринарна довідка та ветеринарно-санітарний паспорт на тварину, видані державними ветеринарними інспекторами або уповноваженими чи ліцензованими лікарями ветеринарної медицини, що підтверджують ветеринарно-санітарний стан тварини, якість та безпечність продуктів тваринного походження, репродуктивного матеріалу, біологічних продуктів, патологічного матеріалу;

ветеринарна медицина - галузь науки та практичних знань про фізіологію і хвороби тварин, їх профілактику, діагностику та лікування, визначення безпечності продуктів тваринного, а на агропродовольчих ринках - і рослинного походження; діяльність, спрямована на збереження здоров'я і продуктивності тварин, запобігання їхнім хворобам та на захист людей від зоонозів і пріонних хвороб;

ветеринарна практика - діяльність з надання послуг, пов'язаних з профілактикою, клінічною діагностикою та лікуванням хвороб тварин і консультуванням з питань ветеринарної медицини, яка провадиться закладами ветеринарної медицини, у тому числі ліцензованими лікарями ветеринарної медицини, державними установами ветеринарної медицини;

ветеринарні препарати - ветеринарні лікарські засоби, ветеринарні імунобіологічні засоби, антисептики, дезінфектанти, інсекто-акарициди, дератизанти, діагностичні засоби, що використовуються у ветеринарній медицині та тваринництві;

ветеринарно-санітарне та епізоотичне благополуччя - забезпечення захисту життя і здоров'я людей та тварин від ризиків, пов'язаних з хворобами тварин, включаючи зоонози, а також забезпечення оптимальних умов життя тварин, що запобігають хворобам і шкідливому впливу факторів довкілля на їх здоров'я та продуктивність;

відповідні міжнародні організації - Міжнародне епізоотичне бюро (Всесвітня організація охорони здоров'я тварин) (далі - МЕБ) та інші міжнародні організації, які розробляють міжнародні стандарти, інструкції і рекомендації, пов'язані з охороною здоров'я тварин та безпечністю товарів;

державний ветеринарний інспектор - лікар ветеринарної медицини, який працює в державній службі ветеринарної медицини або уповноважений Департаментом, або у разі якщо це лікар іноземної країни, - її ветеринарною адміністрацією, на здійснення інспектування товарів, потужностей (об'єктів), засобів ветеринарної медицини та супутніх об'єктів з метою захисту здоров'я людей та/або здоров'я тварин і за необхідності - сертифікації їх ветеринарно-санітарного стану згідно з вимогами відповідних міжнародних організацій та здійснення інших функцій державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду;

державний лікар ветеринарної медицини - лікар ветеринарної медицини, який працює в державних органах чи державних установах ветеринарної медицини;

державні органи ветеринарної медицини - Департамент і територіальні органи, регіональна служба державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду на державному кордоні України та транспорті;

державні установи ветеринарної медицини - установи ветеринарної медицини, що здійснюють профілактичні, діагностичні, лікувальні та інші протиепізоотичні заходи, лабораторні дослідження щодо безпечності товарів, науково-дослідні та контрольні роботи, на які покладено контрольню-наглядові функції в галузі ветеринарної медицини, або уповноважені на здійснення таких функцій;

засоби ветеринарної медицини - матеріали, обладнання, інструменти, спеціальні автомобілі та інші механізми і пристосування, призначені для використання у ветеринарній медицині;

засоби догляду за тваринами - засоби, призначені для вирощування тварин та догляду за ними, що не мають лікувальної і профілактичної дії;

зона - чітко визначена частина території країни з визначеним ветеринарно-санітарним статусом;

зона або компартмент, вільні від хвороби тварин, що підлягає повідомленню, - зона або компартмент, в яких відсутність певної хвороби тварин підтверджується виконанням вимог щодо вільного статусу, встановлених відповідними міжнародними організаціями. Всередині зони або компартмента повинні ефективно проводитися відповідні заходи контролю (локалізації) стосовно товарів та інших об'єктів, які можуть переносити відповідні хвороби тварин, включаючи транспортні засоби;

зона або компартмент з незначною присутністю хвороби, що підлягає повідомленню, - зона або компартмент всієї країни, її частини, декількох країн або їх частин, де за визначенням адміністрації ветеринарної медицини хвороба тварин присутня на низькому рівні і в якій вживаються ефективні заходи обстеження, контролю (локалізації) або ліквідації;

зона спостереження - зона, встановлена в межах та впродовж кордону зони, вільної від хвороби, що підлягає повідомленню, яка відокремлює зону, вільну від

хвороби, що підлягає повідомленню, від інфікованої зони, де вживаються суворі заходи спостереження;

зоонози - хвороби, що передаються людям від тварин;

ідентифікація небезпеки - процес виявлення патогенних агентів хвороб тварин, які потенційно можуть проникнути на територію України при імпортуванні товарів та супутніх об'єктів;

інфікована зона - зона, в якій відсутність хвороби тварин не підтверджена згідно з вимогами, встановленими відповідними міжнародними організаціями;

карантинна зона - зона, в межах якої застосовується карантин тварин та яка включає інфіковану зону, буферну зону, а також може включати зону спостереження;

карантинна станція (пост) - місце (ділянка місцевості), що перебуває під контролем державних органів ветеринарної медицини, де групи тварин утримуються в ізоляції, без прямого або опосередкованого контакту з іншими тваринами, спеціально облаштоване для проведення обстеження протягом визначеного періоду часу і в разі необхідності - експертизи або лікування;

карантин тварин - особливий правовий режим, який застосовується в інфікованій та буферній зонах і в разі необхідності - у зоні спостереження з метою локалізації спалаху хвороби тварин і ліквідації такої хвороби згідно із законами, відповідними ветеринарно-санітарними заходами та нормативно-правовими актами, виданими відповідно до цього Закону;

карантинний ветеринарний пост - тимчасове спеціально облаштоване місце на кордоні карантинної зони, встановлене за рішенням державної надзвичайної протиепізоотичної комісії з метою локалізації та недопущення поширення хвороб, що підлягають повідомленню;

кількісна оцінка ризику - оцінка ризику, результати якої можуть бути виражені в цифрах;

компартмент - тваринна субпопуляція одного або декількох господарств з єдиною системою управління біологічною безпекою, що має окремий ветеринарно-санітарний статус щодо однієї або кількох хвороб, стосовно яких запроваджено заходи нагляду, контролю та біологічної безпеки;

лабораторія ветеринарної медицини - належним чином обладнана та акредитована Національною агенцією з акредитації або відповідним органом з акредитації іноземної країни лабораторія, укомплектована спеціально підготовленим персоналом, компетентним здійснювати відповідні технічні процедури, та очолювана лікарем ветеринарної медицини;

ліцензований лікар ветеринарної медицини - лікар ветеринарної медицини, який постійно працює в закладі ветеринарної медицини чи ветеринарній аптеці, або фізична особа - підприємець, яка має кваліфікацію лікаря ветеринарної медицини та отримала ліцензію на здійснення певних видів діяльності в галузі ветеринарної медицини;

моніторинг - система та процедура спостережень за ветеринарно-санітарним станом об'єктів ветеринарно-санітарного контролю та нагляду;

особливо небезпечні хвороби, що входять до списку МЕБ, - заразні хвороби тварин, що можуть швидко поширюватися у значних масштабах незалежно від державних кордонів, які можуть мати значні соціально-економічні наслідки або становити загрозу для здоров'я людини чи тварини і суттєво вплинути на міжнародну торгівлю тваринами та продуктами тваринного походження;

оцінка ризику - оцінка вірогідності біологічних та економічних наслідків проникнення, укорінення або поширення патогенного агента на території України;

патологічний матеріал - зразки, отримані від живих або мертвих тварин, що містять або можуть містити патологічні зміни, збудників інфекційних чи паразитарних хвороб та призначені для відправки до лабораторії ветеринарної медицини;

повідомлення ризику - взаємний обмін інформацією про ризик між спеціалістами з оцінки ризику, особами, які здійснюють управління ризиком, торговими партнерами та іншими заінтересованими особами;

прикордонні інспекційні пости - ділянки, що розташовані у пункті пропуску через державний кордон України та митницях призначення, включаючи пункти пропуску на автомобільних шляхах, залізничних станціях, в аеропортах, морських та річкових портах, де здійснюються державний ветеринарно-

санітарний контроль та нагляд вантажів з об'єктами державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду, що переміщуються через державний кордон України;

припис - обов'язкова до виконання письмова вимога державних ветеринарних інспекторів України, Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, міст, районів, регіональних служб державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду на державному кордоні та транспорті, що надається юридичним і фізичним особам з метою припинення виявленого порушення законодавства з питань ветеринарної медицини та усунення його наслідків;

протиепізоотичні заходи - організаційно-господарська та спеціальна ветеринарно-санітарна діяльність, у тому числі профілактична і діагностична, спрямована на запобігання заразним хворобам тварин, їх виявлення та ліквідацію;

профілактичний карантин тварин - система ветеринарно-санітарних заходів, що застосовуються перед та/або після переміщення тварин з метою запобігання занесенню або поширенню хвороб тварин;

репродуктивний матеріал - сперма, зиготи, запліднена ікра, інкубаційні яйця, запліднені яйцеклітини, ембріони та інший біологічний матеріал, призначений для відтворення;

референс-лабораторія - уповноважена Департаментом лабораторія, що залучається як третя сторона під час вирішення спірних питань за результатами лабораторних досліджень;

ризик - можливість виникнення негативної події та вірогідні масштаби її наслідків протягом певного періоду часу;

ринок - спеціально відведене та облаштоване місце для надання послуг з продажу товарів;

розпорядження - правовий акт, який видається головними державними ветеринарними інспекторами України, Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, міст, районів, регіональних служб державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду на державному кордоні та

транспорті або їх заступниками для вирішення внутрішніх організаційно-господарських питань;

система аналізу ризиків та контролю (регулювання) у критичних точках (Hazard Analysis and Critical Control Points - HACCP) - система ідентифікації, оцінки, аналізу та контролю ризиків, що впливають на безпечність тварин, неїстівних продуктів тваринного походження, репродуктивного матеріалу, біологічних продуктів, ветеринарних препаратів, субстанцій тощо;

спалах хвороби - випадок захворювання на хворобу, що підлягає повідомленню, на потужностях (об'єктах), включаючи всі споруди та прилеглі приміщення, де розміщені тварини, або на території, де з огляду на місцеві умови неможливо гарантувати, що сприйнятливі та несприйнятливі до хвороби тварини не мали безпосереднього контакту з тваринами, що захворіли, або стосовно яких є підозра на захворювання;

спеціалісти ветеринарної медицини - лікарі та фельдшери ветеринарної медицини, які мають відповідний диплом та здійснюють діяльність з профілактики, оздоровлення, діагностики і лікування тварин, проведення ветеринарно-санітарної експертизи або іншу ветеринарну діяльність;

стемпінг-аут - комплекс протиепізоотичних заходів, що здійснюються під керівництвом відповідного головного державного ветеринарного інспектора, включаючи забій хворих та інфікованих тварин стада, а у разі необхідності - тварин іншого стада, які могли мати прямий або опосередкований контакт з тваринами інфікованого стада, що могло призвести до передачі патогенного агента. Всі тварини, стосовно яких існує підозра на захворювання, незалежно від того, вакциновані вони чи ні, забиваються, а їхні туші знищуються шляхом спалювання, захоронення або в інший спосіб, що гарантує недопущення поширення інфекції через туші або інші продукти забитих тварин. Необхідне також здійснення заходів з очищення та дезінфекції, що рекомендовані відповідними міжнародними організаціями;

тварини - ссавці, свійська птиця, птахи, бджоли, комахи, риби, ракоподібні, молюски, жаби, амфібії та рептилії;

територіальні органи - органи державної виконавчої влади, що утворюються Департаментом як головні управління ветеринарної медицини в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі та управління у містах, районах для виконання функцій Департаменту на певній території;

уповноважена лабораторія - акредитована лабораторія ветеринарної медицини, уповноважена відповідним державним органом випробовувати (вимірювати параметри, аналізувати) неістівні продукти тваринного походження, продукти тваринного походження, репродуктивний матеріал, патологічний матеріал, ветеринарні препарати, субстанції, кормові добавки, премікси, корми тощо відповідно до спеціальних методів і процедур, визначених вітчизняними чи міжнародними стандартами, інструкціями та рекомендаціями;

офіційний ветеринарний лікар - лікар ветеринарної медицини, уповноважений Департаментом здійснювати певні функції державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду;

управління ризиком - процес ідентифікації, вибору та здійснення заходів, що застосовуються з метою зниження ризику;

хвороба, що підлягає повідомленню, - хвороба тварин, внесена до переліку, затвердженого Департаментом, про випадки виявлення чи існування підозри якої необхідно негайно повідомляти державному ветеринарному інспектору або офіційному ветеринарному лікарю;

хвороби тварин - клінічні, імунологічні та/або гістопатологічні прояви патогенних агентів;

штами мікроорганізмів - генетично однорідні популяції мікроорганізмів у межах виду з певними стабільними специфічними морфологічними ознаками та біологічними властивостями;

якісна оцінка ризику - оцінка, результати якої стосовно вірогідності настання подій або масштабів їх наслідків, пов'язаних з предметом оцінки ризику, визначаються такими якісними термінами як "високий", "середній", "низький", "незначний";

Стаття 2. Законодавство про ветеринарну медицину

Законодавство про ветеринарну медицину базується на з Конституції України. Воно включає Закон «Про ветеринарну медицину», в якому чітко викладено суть і завдання служби ветеринарної медицини нашої держави. У Законодавстві також зібрано Постанови Верховної Ради та КМУ, інші урядові акти, що регламентують організаційні питання ветмедицини, а також документи, видані органами управління службою ветеринарної медицини. Це – положення, інструкції, правила, настанови, методичні вказівки та інші документи з загальних і спеціальних питань ветеринарної медицини. Вказані документи відносяться до так званих імперативних (обов'язкових) нормативних актів.

Стаття 3. Основні завдання держави в галузі ветеринарної медицини.

Основними завданнями держави в галузі ветеринарної медицини є:

- зменшення або усунення ризиків виникнення зоонозів та захворювання населення;
- охорона території України від проникнення хвороб тварин з території інших держав або карантинних зон;
- захист тварин та населення від збудників та хвороб тварин шляхом здійснення профілактичних, діагностичних та лікувальних заходів;
- здійснення запобіжних заходів щодо унеможливлення перенесення хвороб тварин через товари, засоби догляду за тваринами і супутні об'єкти;
- встановлення ефективних та дієвих засобів виявлення, локалізації та контролю, а за можливості - ліквідації ендемічних хвороб та ліквідації екзотичних хвороб тварин, занесених на територію України;
- забезпечення надійних та ефективних заходів ліквідації спалахів хвороб тварин з метою зменшення їх втрат, а в разі зоонозів - зменшення ризику для людей;
- моніторинг кормів та води для забезпечення їх придатності для вживання та неможливості перенесення хвороб тварин;
- забезпечення правильного, належного, ефективного і безпечного застосування ветеринарних препаратів;
- захист навколишнього природного середовища від негативних наслідків, що пов'язані з вирощуванням та обігом тварин;

- захист благополуччя тварин шляхом забезпечення гуманного ставлення до них протягом усього їхнього життя;
- здійснення передзабійного клінічного огляду тварин та проведення ветеринарно-санітарної експертизи продуктів тваринного походження, у т. ч. тварин, забитих на полюванні, включаючи бактеріологічні, радіологічні, паразитологічні та токсикологічні лабораторні дослідження;
- здійснення державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду:
 - а. у процесі виробництва і обігу продуктів тваринного, а на агропродовольчих ринках - і рослинного походження, ветеринарних препаратів, субстанцій, кормових добавок, преміксів, кормів, штамів мікроорганізмів, репродуктивного і патологічного матеріалу;
 - б. під час обігу засобів ветеринарної медицини та засобів догляду за тваринами;
- моніторинг залишкових кількостей ветеринарних препаратів та інших забруднювальних речовин у тваринах, продуктах тваринного походження і кормах;
- здійснення стандартного прикордонного ветеринарно-санітарного контролю та/або розширеного ветеринарно-санітарного контролю за об'єктами державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду;
- контроль за переміщенням об'єктів державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду в межах України;
- сприяння впровадженню системи ідентифікації тварин;
- сприяння постійному навчанню та підвищенню кваліфікації спеціалістів ветеринарної медицини;
- сприяння впровадженню у практику та широкому застосуванню досягнень наукової і практичної ветеринарної медицини;
- розроблення, впровадження та застосування ветеринарно-санітарних заходів.

У розділі 2 розписано державне управління в галузі ветеринарної медицини з прописаними повноваженнями Кабінету Міністрів України та центрального органу виконавчої влади з питань аграрної політики в галузі ветеринарної

медицини та визначено функції і завдання Державних органів ветеринарної медицини та їх посадових осіб.

Розділ 3 регламентує державний ветеринарно-санітарний контроль та нагляд на підконтрольних об'єктах з питань ветеринарної медицини. Розписано права, обов'язки, гарантії посадових осіб, які здійснюють державний ветеринарно-санітарний контроль та нагляд.

У 4 розділі висвітлено принципи розроблення, затвердження та застосування ветеринарно-санітарних заходів, розкрито процедури проведення аналізу ризиків при захворюваннях, спрямовані на їх зменшення. Стосовно забезпечення захисту здоров'я тварин та людей наведені правила щодо видачі ветеринарних документів на тварин і тваринницьку продукцію, кормів тощо, як у межах держави, так і при імпорті та експорті.

У розділі 5 представлено перелік захворювань тварин, які при виникненні в обов'язковому порядку підлягають повідомленні Департаменту безпечності харчових продуктів та ветеринарної медицини (у відділ здоров'я тварин). Розписано правила проведення профілактичного карантину тварин, що надходять до стада з інших потужностей (об'єктів ветеринарного контролю). Зазначено права осіб щодо забезпечення ветеринарно-санітарного та епізоотичного благополуччя та обов'язки осіб, які утримують тварин чи беруть участь у їх обігу.

У розділі 6 описано порядок регулювання обігу тварин та репродуктивного матеріалу, механізм моніторингу здоров'я племінної худоби.

У розділі 7 викладено інформацію про Надзвичайні протиепізоотичні комісії та карантин тварин. Описано механізм їх створення, роль та функції Державної надзвичайної протиепізоотичної комісії при Кабінеті Міністрів України та місцевих державних надзвичайних протиепізоотичних комісій, а також питання щодо запровадження карантину тварин, гарантій прав юридичних та фізичних осіб в його умовах.

У розділі 8 розглянуто питання регулювання виробництва та обігу неїстівних продуктів тваринництва. Описаний механізм надання експлуатаційного дозволу на об'єктах: з переробки неїстівних продуктів

тваринного походження; з виробництва, змішування та приготування кормових добавок, преміксів і кормів. Порядок отримання, призупинення, скасування та поновлення, форма та умови отримання експлуатаційного дозволу встановлюються Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади з питань аграрної політики та за погодженням із спеціально уповноваженим органом з питань дозвільної системи у сфері господарської діяльності.

У розділі 9 розглянуто питання наукового забезпечення ветмедицини, створення та діяльності державної фармакологічної комісії, ролі державних та уповноважених лабораторій у проведенні необхідних досліджень.

Визначено, що наукове забезпечення ветеринарної медицини здійснюють наукові установи НАН України, НААН, наукові установи та факультети ветеринарної медицини вищих навчальних закладів.

Державна фармакологічна комісія ветеринарної медицини діє при Держпродспоживслужбі України і є експертно-дорадчим органом з питань регламентації безпечного та ефективного застосування ветеринарних препаратів, субстанцій, готових кормів та кормових добавок, їх реєстрації; видає висновок щодо їх застосування.

Лабораторну діагностику хвороб тварин та оцінку ветеринарно-санітарного стану продуктів тваринного походження, неїстівних продуктів тваринного походження, кормових добавок, преміксів, кормів, ґрунту, води для тварин, а також періодичний контроль за показниками їх якості та безпечності здійснюють:

- державний науково-дослідний інститут з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи і його філіали в областях;
- регіональні, міжобласні, міські, районні, міжрайонні державні лабораторії ветеринарної медицини та інші лабораторії, уповноважені на проведення необхідних досліджень.

Дослідження проводяться згідно з рекомендаціями, інструкціями та відповідних міжнародних та вітчизняних стандартами.

У розділі 10 йдеться про регулювання виробництва та обігу ветеринарних

препаратів, субстанцій і засобів ветеринарної медицини, визначення умов їх державної реєстрації, виробництва і обігу ветеринарних препаратів, оптової та роздрібною торгівлі ними. Зазначено, що ветеринарні препарати до початку їх обігу та використання в Україні проходять державну реєстрацію. Максимальний термін її дії становить п'ять років. Після прийняття рішення про державну реєстрацію ветеринарний препарат для його обігу та використання в Україні заноситься до реєстру ветеринарних препаратів.

У розділі 11 визначено вимоги до виробництва та реєстрації кормових добавок, преміксів та кормів для тварин. Обіг та використання в Україні кормових добавок, преміксів та готових кормів дозволяється тільки після їх державної реєстрації, яке підтверджується шляхом видачі реєстраційного посвідчення, термін дії якого не може перевищувати п'ять років. Усі корми, кормові добавки та премікси, що перебувають в обігу в Україні, підлягають контролю відповідно до плану моніторингу та спостереження, розробленого на засадах оцінки ризику.

У розділі 12 вказано вимоги щодо здійснення міжнародної торгівлі, зокрема, щодо створення прикордонних інспекційних постів, надання дозволів на ввезення на територію України товарів, екзотичних тварин; наведено перелік товарів та інших продуктів, ввезення яких на територію України заборонено.

У розділі 13 висвітлено питання фінансування та матеріально-технічного забезпечення служби ветеринарної медицини; визначено, які ветеринарні заходи здійснюються за рахунок коштів загального та спеціального фондів Держбюджету України; зазначено, що оплата багатьох ветеринарних послуг здійснюється за рахунок власників тварин згідно з тарифами.

У розділі 14 розглянуто питання ветеринарної практики, професійної підготовки, підвищення кваліфікації, післядипломної освіти та атестації спеціалістів ветеринарної медицини. Вказано, що юридичні та фізичні особи можуть проводити ветеринарну практику на підставі ліцензії; наголошено, що професійна підготовка спеціалістів ветеринарної медицини проводиться лише за стаціонарною формою навчання. Підкреслено важливість інформаційного і наукового забезпечення державної служби ветеринарної медицини.

У розділі 15 регламентовано відповідальність осіб за правопорушення в галузі ветеринарної медицини, визначено перелік органів, уповноважених розглядати справи про правопорушення.

У розділі 16 інформовано про міжнародне співробітництво в галузі ветеринарної медицини та про міжнародні договори.

Розділі 17 стосується прикінцевих положень. В ньому вказано, що Кабінет Міністрів України зобов'язаний у шестимісячний термін привести свої нормативно-правові акти у відповідність із Законом України «Про ветеринарну медицину».

На державні органи та посадових осіб служби ветеринарної медицини покладено обов'язок доводити до відома керівників і спеціалістів господарств усіх форм власності, працівників тваринництва і населення основні положення ветеринарного законодавства. Наголошено, що вони зобов'язані організувати виконання Закону та виданих у його розвиток підзаконних актів. Старанне виконання вимог цих документів - важлива умова забезпечення стабільної епізоотичної ситуації в Україні.

4. Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів»

Даний Закон був підписаний президентом України 23 грудня 1997 року та вступив в силу після опублікування в засобах масової інформації у 1998 році. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 19, ст. 98). Останні зміни, які вносилися в цей закон були у 2017 році.

Цей Закон регулює відносини між органами виконавчої влади, операторами ринку харчових продуктів та їх споживачами і визначає порядок забезпечення безпечності і окремих показників якості харчових продуктів, що виробляються, перебувають в обігу, ввозяться (пересилаються) на митну територію України та/або вивозяться (пересилаються) з неї.

У розділі 1 викладено загальні положення, терміни та їх значення, які в подальшому будуть використовуватися в цьому Законі. Наведено перелік підзаконних актів, щодо дії Закону України «Про основні принципи та вимоги до

безпеки та якості харчових продуктів».

У розділі 2 розкрито питання щодо структури і повноважень центральних органів виконавчої влади у сфері безпеки та окремих показників якості харчових продуктів. Охарактеризовано особливості лабораторних досліджень.

У розділі 3 описано засади та порядок здійснення державного контролю. Сфера дії цього Закону поширюється на:

- об'єкти санітарних заходів;
- вимоги до певних показників якості харчових продуктів;
- вимоги щодо інформування споживачів про властивості харчових продуктів, включаючи їх рекламу;
- вимоги до операторів ринку та їхніх потужностей.

Дія цього Закону не поширюється на харчові продукти, призначені (вироблені) для особистого споживання, та на допоміжні матеріали для переробки та матеріали, що контактують з харчовими продуктами, якщо інше прямо не встановлено в цьому Законі.

У розділі 4 розписаний механізм розроблення, перегляд, затвердження та застосування санітарних заходів та окремих показників якості харчових продуктів. Санітарні заходи не повинні обмежувати торгівлю більше, ніж це є необхідним для досягнення належного рівня захисту здоров'я людини, враховуючи технічну та економічну доцільність. Усі нові та змінені санітарні заходи негайно публікуються після їх прийняття у відповідному офіційному друкованому виданні та на офіційному сайті органу виконавчої влади, який розробив відповідні санітарні заходи, і набувають чинності не раніше ніж через шість місяців після дати відповідної публікації. В цьому розділі чітко прописуються права та обов'язки операторів ринку.

У розділі 5 надано інформацію про державну реєстрацію об'єктів санітарних заходів. Державній реєстрації підлягають:

- новітні харчові продукти;
- харчові добавки;
- ароматизатори, за виключенням окремої групи ароматизаторів, визначено центральним органом виконавчої влади, та формує та забезпечує

реалізацію державну політику у сфері охорони здоров'я;

- ензими;
- допоміжні матеріали для переробки, та матеріали, що контактують з харчовими продуктами, які вперше вводяться в обіг та вперше використовуються на території України;
- вода питна, яку планується віднести до категорії «вода природна мінеральна».

Державна реєстрація зазначених об'єктів санітарних заходів здійснюється безкоштовно.

У розділі 6 викладено інформацію щодо виробництва та обігу харчових продуктів. Описані вимоги до харчових продуктів, забою тварин, обігу харчових продуктів на агропродовольчих ринках, а також розписані вимоги до обігу об'єктів санітарних заходів та маркуванню харчових продуктів.

Зазначено, що із 1 січня 2025 року продукти, отримані в результаті забою не на бойні, що має експлуатаційний дозвіл, можуть використовуватися виключно для власного споживання або реалізації на агропромисловому ринку кінцевому споживачу в межах 50 кілометрів від місця забою або в області, в якій він здійснений.

У розділі 7 детально описано гігієнічні вимоги щодо поводження з харчовими продуктами, а саме вимоги щодо: потужностей, на яких здійснюється виробництво або обіг харчових продуктів; гігієнічні вимоги до приміщень, де обробляються або переробляються харчові продукти; транспортних засобів, які перевозять харчові продукти; обладнання та інвентарю; харчових відходів, тощо.

У Розділі 8 задекларовано правила міжнародної торгівлі.

Вказано, що забороняється ввезення на територію України громадянами України, іноземцями та особами без громадянства для власного споживання харчових продуктів тваринного походження без упаковки виробника. Міжнародні сертифікати видаються виключно за зверненням оператора ринку і заповнюються українською мовою та/або англійською мовою або мовою країни призначення. Якщо цього вимагає країна-імпортер, вантажі з експортованими харчовими продуктами повинні супроводжуватися оригіналами міжнародних

сертифікатів або інших документів, які вимагаються законодавством країни призначення, виданих компетентним органом. Міжнародні сертифікати на вантажі з окремими видами харчових продуктів нетваринного походження видаються за формою, погодженою компетентним органом України та компетентним органом країни призначення, або за формою, встановленою країною призначення.

У розділі 9 присвячений міжнародному співробітництву. Міжнародне співробітництво України у сфері безпеки та окремих показників якості харчових продуктів здійснюється шляхом:

- участі в роботі відповідних міжнародних організацій;
- укладання міжнародних угод, включаючи двосторонні угоди про взаємне визнання санітарних заходів;
- с. гармонізації законодавства України щодо безпеки та окремих показників якості харчових продуктів з документами відповідних міжнародних організацій;
- d. адаптація законодавства України щодо безпеки та окремих показників якості харчових продуктів до відповідних законодавчих актів Європейського Союзу.

У розділі 10 наведено перелік адміністративних послуг та розмір плати за їх надання.

У розділі 11 вказано про відповідальність перед споживачами за завдані їм збитки. Вказано, що відшкодування операторами ринку заподіяної шкоди (завданих збитків) здійснюється в порядку, встановленому Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, Законом України «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції», іншими законодавчими актами.

5. Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження»

Цей Закон спрямований на захист тварин від страждань і загибелі внаслідок жорстокого поводження з ними, врахування їх природних прав, а також

укріплення моральності й гуманності суспільства.

У *першому розділі* викладено загальні положення, визначення основних термінів і понять, описано основні принципи захисту тварин від жорстокого поводження:

- заборона жорстокого поводження з тваринами, яке є несумісним з вимогами моральності та гуманності і спричиняє біль тварині та моральну шкоду людині;
- забезпечення тварин комфортними умовами життя, які відповідають їх біологічним, видовим та індивідуальним властивостям;
- право власності та інші речові права на тварин у разі жорстокого поводження з ними можуть бути припинені відповідно до цього Закону;
- заборона жорстоких методів евтаназії тварин;
- відповідальність за жорстоке поводження з тваринами;
- утримання і поводження з домашніми тваринами без мети заподіяння шкоди як оточуючим, так і самій тварині.

У *розділі 2* прописано правила утримання тварин, що виключають жорстокість, які зводяться до того, що умови утримання тварин повинні задовольняти їх природні потреби в їжі, воді, сні, рухах, контактах із собі подібними, у природній активності та інші потреби. Особа, яка утримує тварину, зобов'язана забезпечити своєчасне надання їй ветеринарної допомоги. У разі виникнення підозри на наявність у тварини захворювання власник, який її утримує, зобов'язана негайно ізолювати таку тварину і звернутися до ветеринарного лікаря.

У *розділі 3* висвітлено правила поводження з тваринами, що виключають жорстокість. Вказано, що при поводженні з тваринами не допускається:

- використання оснащень, інвентарю, що травмують тварин;
- примушування тварин до виконання неприродних для них дій, що призводять до травмувань;
- нанесення побоїв, травм з метою примушування тварин до виконання будь-яких вимог;
- використання тварин в умовах надмірних фізіологічних навантажень

тощо.

- Зазначено, що при проведенні больових процедур необхідне обов'язкове застосування знеболюючих препаратів.

Забороняється:

- розведення тварин з виявленими генетичними змінами, що спричиняють їм страждання;
- розведення тварин зі спадково закріпленою агресивністю;
- примушування до нападу одних тварин на інших, крім випадків використання собак мисливських порід, інших ловчих звірів та птахів для полювання;
- зумовлення генетичних змін у тварині;
- застосування до тварин фармакологічних та механічних засобів допінгу;
- інші дії чи бездіяльність, що суперечать принципам захисту тварин від жорстокого поводження.

Також у цьому розділі прописано правила поводження з дикими, сільськогосподарськими та мисливськими тваринами.

Використання тварин у наукових експериментах, біологічному тестуванні, навчальному процесі допускається лише в разі, якщо відсутня можливість заміни їх іншими альтернативними методами і об'єктами.

У розділі 4 розкрито державне регулювання відносин у сфері захисту тварин від жорстокого поводження. Державна політика у сфері захисту тварин від жорстокого поводження здійснюється за такими основними напрямками:

- контроль за дотриманням законодавства про захист тварин від жорстокого поводження;
- установлення єдиних норм і правил у сфері захисту тварин від жорстокого поводження;
- пропаганда знань і виховання гуманного поводження з тваринами, розробка та впровадження освітніх програм з охорони та захисту тварин від жорстокого поводження;
- установлення відповідальності за порушення законодавства щодо захисту тварин від жорстокого поводження.

У цьому ж висвітлюється повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері ветеринарної медицини та захисту тварин від жорстокого поводження, а також механізм нагляду Національної поліції за дотриманням цього Закону.

У розділі 5 охарактеризовано громадський контроль у сфері захисту тварин від жорстокого поводження, який здійснюється громадськими інспекторами з охорони довкілля. Зазначено, що вони мають право складати протоколи за фактами жорстокого поводження з тваринами. Ці протоколи розглядаються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів.

У Розділі 6 описані прикінцеві положення.

6. Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття «Ветеринарне Законодавство України».
2. Що включає Законодавство України про ветмедицину?
3. Коли прийнято останню редакцію Закону України «Про ветеринарну медицину»?
4. Назвіть основні завдання ветмедицини.
5. Перерахуйте розділи та основні статті Закону України «Про ветеринарну медицину» і охарактеризуйте їх.
6. Перерахуйте розділи та основні статті Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» і охарактеризуйте їх.
7. Перерахуйте розділи та основні статті Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» і охарактеризуйте їх.

7. Література

1. Вербицький П.І. та ін. Історія ветеринарної медицини України. – К, 2002. – 384 с.
2. Ветеринарне право України. За ред. Кравціва Р.Й. – Львів: «ПАІС», 2003. – 916 с.

3. Довідник лікаря ветеринарної медицини. За ред. П. І. Вербицького, П. П. Достоевського. – К., 2004. – 1280 с.
4. Дудаш Д.В. Організація ветеринарної справи. Конспект лекції. –К., 2014. – 219 с.
5. Законодавство України про ветеринарну медицину. За ред. Достоевського П.П., Хоменка В.І. – Київ.: 1999. – 309 с.
6. Закон України «Про ветеринарну медицину». – Київ: Ветінформ, 2006. – 100 с.
7. Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів».
8. Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження».
9. Недосеков В.В. Організація та економіка ветеринарної справи: навч. посібник / В.В. Недосеков, Е. Хаунхорст, В.А. Ситнік, В.М. Шевчук, М.О. Жуковський; ред. О.В. Каргіна. – Київ: НУБіП України, 2019. – 408 с.